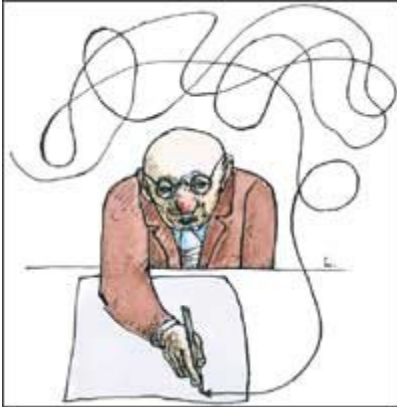


Страначке понуде и бирачка очекивања

Моћ изборне одлуке

Избори не одлучују о питањима, већ одлучују ко ће о њима одлучивати



(Аутор: Душан Лудвиг)

Изборне листе су поднете. На двадесет листа налази се тридесетак партија и покоја група грађана. Укупно 3799 кандидата очекује да ће бити народни посланици. На њихову жалост, већ се зна да ће 3549 остати на листи чекања. Једни, када неко од оних који прођу уђе у владу. Други, када буду расписани нови избори. Шта је ново или другачије у односу на претходне изборе (2003)? Ово су први парламентарни избори у независној Србији. Тада је било поднето 19 листа, али ниједна мањинска, (не рачунајући Заједно за толеранцију која је била мешовита листа), а сада их је шест.

Разлог за ову промену је што је за националне мањине у међувремену укинута цензус од пет одсто, што им је дало реалне изгледе да уђу у парламент. То ће Скупштини Србије удахнути нови легитимитет који претходни сазив није имао. Ове партије, потенцијално, сада имају други проблем. То је тзв. српски синдром, „два Србина – три партије”. Наиме, Мађари и Роми наступају са две листе, Албанци с једном листом на којој су две партије, али друге две партије бојкотују изборе, а Бошњаци с једном својом листом и једном партијом на листи ДС-а. То им може умањити очекивани добитак. Ново је и то што осим Шешеља нема више „хашких брендова” (пре су били Милошевић, Павковић и Лукић), али су још увек присутне хашке теме. Једине странке које самостално излазе на изборе, као и 2003, јесу СРС, ДС, Г17 плус и СПС. Први пут на изборе излазе ПСС, ЛДП, ДЗС. У извесном смислу, ЛДП је произашао из ДС-а, а ДЗС из ДСС-а. Први пут излазе ромске партије, а албанске партије излазе први пут после десет година. Нема више „једна листа против комуниста”, али нема више ни једне листе комуниста (не рачунајући СПС – наследницу). Већина релевантних партија је у досадашњем обновљеном вишепартизму учествовала у извршној власти (влади). То значи да грађани имају прилику да више верују својим очима (или џеповима) него „својим странкама”. Дакле, дела а не речи, или са речи пређимо на дела.

А шта је све изречено, односно обећано у кампањи? СПО нуди *денационализацију*, отварање досијеа, распуштање тајних служби („Даницу за стечајног управника”). СРС је разапета *између решешелџизације и дешешелџизације*. И за њих је хлеб коначно поскупео. Иако је највећа опозициона странка, више напада другу највећу опозициону странку него владу. ДС обећава *европеизацију*, и проспективно обећава укидање партиципација у здравству, пореза на први стан, смањење пореза за рачунаре и софтвер, фонд за школарине, субвенције за пољопривреднике. ДСС заговара *ретрадиционализацију*, не да Косово и Метохију и ретроспективно приказује резултате владе, обрачун с мафијом (стечајна, друмска, царинска), стабилан динар, прилив од приватизације, асфалтирање Србије. Али осим Космета, те резултате својата и Г17 плус. ПСС нам поручује да Србија има снаге, али прећуткује да су те снаге тренутно ван Србије. ЛДП је за независно Косово. Високи степен маневрисања лево-десно, и обратно, говори о превласти тактике над идеологијом и начелима.

Иако је на први поглед дерби између СРС и ДС, важнији ривалитет у кампањи провејава између ДС-а и ДСС-а. Ако изузмемо Ђелића и Динкића, или Воју и Чеду. Тако, на пример, ДСС има „најбољег” кандидата за премијера, али нема кандидата за председника Србије, док ДС има најбољег кандидата за председника, али још увек нема кандидата за премијера. Мада, неки њени претенденти воде премијерску соло кампању. ДСС неће да се

изјасни с ким хоће, а ДС се изјаснио с ким неће у коалицију. ДСС је и даље партија са највећим коалиционим потенцијалом, а ДС је и даље најјача странка „демократског” блока са амбицијом да их „има највише” (к’о жутих).

Сада мало академскијег приступа. Наше партије и политичари још увек имају патерналистички однос и као да не дају грађанима да изађу из „сопственом кривицом проузроковане незрелости” (Кант). Рачунају да су бирачи лоши познаваоци властитих краткорочних и дугорочних интереса. Иако су велики поједностављивачи, бирачи сазревају из избора у изборе и све мање подносе маглу, а све више воле бистру воду. Права моћ бирачког тела је да може да изабере ко ће њиме да влада. Дакле, избори не одлучују о питањима, већ одлучују ко ће о њима одлучивати (Сартори). Познато је да су избори велико подилажење народу, јер се до бирачког тела као и до других лепих ствари долази удварањем. На пример, сви заједно нуде милионе радних места, а мало њих привредни развој и привредни раст. Фридман је говорио да је најбоља социјална политика јака привреда. Политичари настоје да буду уверљиви убеђивачи чак када и сами не верују у то што причају. Како неуверени да убеђују до неуверљиво? Међутим, још је Бекон подсећао: „Што човек воли да буде истинито, он то и верује”. Али они који владају морају да воде рачуна и коме полажу рачуне. Можда и имамо добре политичаре, али Србији су потребни државници! На питање шта ће променити ако победи на изборима, Маргарет Тачер је својевремено одговорила: „Све”. Герхард Шредер је вече пре своје победе на изборима рекао да неће „све бити друкчије, али да ће много тога бити боље”, или „ми не желимо да радимо ствари другачије него боље”. ДС је за бољи живот, СРС је да већ данас буде боље. Према ДСС-у, народ најбоље зна јер је обавештен. Избори остају кључно јемство да ће политички представници остати прилично осетљиви на приоритете обичних грађана (Дал). Остаје да се види да ли су партијски програми заиста „уговор са народом”?

Дакле, поштовани грађани Србије, ако гласате избор је ваш, ако не гласате избор је њихов. Другим речима, ако гласате ништа вас не кошта, али ако не гласате може много да вас кошта. Зато „изађи и бори се”, јер нема кајања после негласања.

Доцент на Факултету политичких наука

Славиша Орловић

[објављено: 10.01.2007.]